

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

СУД (ПЛЕНАРНА СЕДНИЦА)

СЛУЧАЈ ХЕНДИСАЈД против ОБЕДИНЕТОТО КРАЛСТВО

(Број на тужба 5493/72)

ПРЕСУДА

СТРАЗБУР

7 декември 1976 година

Во случајот Хендисајд,

Европскиот суд за човекови права, донесувајќи ја својата одлука на пленарна седница при примена на Правило 48 на Правилата на Судот и со следниот состав на судии:

Г. Џ. БАЛАДОРЕ ПАЛИЕРИ (G. BALLADORE PALLIERI),
Претседател,

Г. Х. МОЗЛЕР (H. MOSLER),

Г. М. ЗЕКИЈА (ZEKIA),

Г. Г. ВИАРДА (WIARDA),

Г-ѓа Х. ПЕДЕРСЕН (PEDERSEN),

Г. ТОР ВИЛЈАЛМСОН (THÓR VILHJÁLMSSON),

Г. С. ПЕТРЕН (PETRÉN),

Г. Р. РИСДАЛ (R. RYSSDAL),

Г. А. БОЗЕР (A. BOZER),

Г. В. ГАНСХОФ ФАН ДЕР МЕЕРШ (W. GANSHOF VAN DER MEERSCH),

Сер Жералд ФИТЦМОРИС (Sir Gerald FITZMAURICE),

Г-ѓа Д. БИНДСЧЕДЛЕР-РОБЕРТ (D. BINDSCHIEDLER-ROBERT),

Г. Д. ЕВРИГЕНИС (D. EVRIGENIS),

Г. Х. ДЕЛВО (H. DELVAUX),

исто и Г. М.-А. АЈСЕН (EISSEN), записничар и Г. Х. ПЕТЦХОЛД (PETZOLD), заменик записничар,

Разгледувајќи го случајот зад затворени врати на 8 и 9 јуни и од 2 до 4 ноември 1976 година,

Ја донесе следната пресуда која беше усвоена на последно споменатиот датум:

ПОСТАПКА

1. Случајот Хендисајд му беше упатен на Судот од Европската комисија за човекови права (во понатамошниот текст „Комисијата“). Случајот започна со барање упатено против Обединетото Кралство на Велика Британија и Северна Ирска доставено до Комисијата на 13 април 1972 година во согласност со член 25 (чл. 25) на Конвенцијата за заштита на човековите права и основни слободи (во понатамошниот текст „Конвенцијата“) од страна на граѓанин на Обединетото кралство, г. Ричард Хендисајд (Richard Handyside)

2. Барањето на Комисијата кон кое беше приклучен и извештајот предвиден во согласност со член 31 (чл. 31) на Комисијата беше ставено во регистарот на Судот на 12 јануари 1976 година во рамки на период од три месеци утврден со членови 32 став 1 и 47 (чл. 32-1, чл. 47). Барањето се повикуваше на членови 44 и 48 (чл. 44-, чл. 48) и на декларацијата на Обединетото Кралство со која се признава задолжителната правна надлежност на судот (Член 46) (чл. 46). Целта на барањето на Комисијата е да добие одлука од Судот во поглед на тоа дали фактите на случајот откриваат прекршување направено од обвинетата земја на обврските кои произлегуваат од член 10 на Конвенцијата и член 1 на

Протоколот (чл. 10, П1-1) од 20 март 1952 година (во понатамошниот текст „Протокол бр. 1“).

3. На 20 јануари 1976 година, претседателот на судот, по пат на ждрепка, во присуство на записничарот ги извлече имињата на пет од седумте судии повикани да заседаваат како членови на Судскиот совет; Сер Жералд Фитцморис (Gerald Fitzmaurice), избраниот судија од британска националност и г. Џ. Баладоре Палиери (Balladore Pallieri), претседател на судот, беа членови по службена должност во согласност со член 43 (чл. 43) на Конвенцијата и Правило 21 став 3 (б) на Правилата на судот. Така назначените пет судии беа г. Х. Мозлер (Mosler), г. М. Зекија (Zekia), г. Г. Виарда (G. Wiarda), г-ѓа Х. Педерсен (H. Pedersen) и Г. С. Петрен (Petrén) (член 43, на крај, на Конвенцијата и Правило 21 став, 4) (чл. 43).

г. Баладоре Палиери (Balladore Pallieri) ја презеде должноста претседател на Судскиот совет во согласност со Правило 21 став 5.

4. Претседателот на Судскиот совет ги потврди преку записничарот ставовите на агентот на Владата на Обединетото Кралство (во понатамошниот текст „Владата“) и делегатите на Комисијата во поглед на постапката која треба да се следи; имајќи ги предвид нивните придружни изјави, претседателот одлучи по налог од 6 февруари 1976 година дека не е неопходно во таа фаза да се поднесуваат молби. Тој исто така му наложи на записничарот да ја повика Комисијата да претстави одредени документи и истите беа добиени во регистарот на 11 февруари.

5. На 29 април 1976 година, Советот одлучи во согласност со Правило 48 веднаш да се откаже од надлежноста во корист на пленарниот суд „со оглед на тоа што случајот покрена сериозни прашања кои влијаат на толкувањето на Конвенцијата...“.

6. Истиот ден, судот одржа подготвителна средба за да ја земе предвид усната фаза на постапката. На оваа средба, судот направи листа на прашања која ја испрати на Комисијата и на Владата, барајќи од нив да ги обезбедат потребните информации во текот на нивните обраќања.

7. По консултациите преку записничарот, агентот на владата и делегатите на Комисијата, претседателот одлучи по налог од 3 мај 1976 година дека сослушувањата на усни аргументи треба да започнат на 5 јуни.

8. Сослушувањата на усни аргументи се одржа јавно во зградата на Европскиот суд за човекови права, Стразбур на 5 и 7 јуни 1976 година.

Таму пред Судот се јавија:

- За владата:

г. П. ФИФУТ (P. FIFOOT), правен советник,

Канцеларија за надворешни работи и Комонвелт, адвокат кој застапува на суд (Barrister-at-Law)

Агент и правен советник,

г. Џ. СЛИН (SLYNN), Q.C., судија (Recorder) во Херефорд (Hereford),

г. Н. Браца (N. BRATZA), адвокат кој застапува на суд (Barrister-at-Law),

Правен советник,

г. А.Н. ХЕМОИД (HAMMOND), помошник правен советник, министерство за внатрешни работи,

г. Џ.К. ДЕЈВИ (DAVEY), директор, Министерство за внатрешни работи,

Советници,

ХЕНДИСАЈД против ОБЕДИНЕТОТО КРАЛСТВО ПРЕСУДА

- за Комисијата:

г. Џ. СПЕРДУТИ (SPERDUTI),

Главен делегат,

г. С. ТРЕХЗЕЛ (TRECHSEL),

Делегат,

г. С. ТОРНБЕРИ (C. THORNBERRY), кој го претставуваше

жалителот пред Комисијата, помагајќи им на

Делегатите во согласност со правило 29 став 1, втора реченица.

Судот ги сослуша обраќањата и поднесоците на г. Фитфут и г. Слин (Slynn) за Владата и на г. Спердути (Sperduti), г. Трехзел и г. Торнбери (Thornberry) за Комисијата како и нивните одговори на прашањата поставени од Судот и неколку судии.

ВО ОДНОС НА ФАКТИТЕ

Историски

9. Жалителот, г. Ричард Хендисајд (Richard Handyside) е сопственик на издавачката куќа „Stage 1“ во Лондон која ја има отворено во 1968 година. Тој, меѓу другите книги ја има објавено „Малата црвена школска книга“ („The Little Red Schoolbook“) (во понатамошниот текст „Школската книга“ („the Schoolbook“)) чие оригинално издание беше предмет на овој случај, како и ревидирано издание кое излезе на 15 ноември 1972 година.

10. Фирмата на жалителот претходно ги има издадено „Socialism,“ и „Man in Cuba“ од Че Гевара (Che Guevara), „Major Speeches“, од Фидел Кастро, и „Revolution in Guinea“, од Амилкар Кабрал (Amilcar Cabral). Од 1971 година, дополнително се појавија четири наслови, имено „Revolution in the Congo“, од Елдриџ Кливер (Eldridge Cleaver), „Body Politic“ од ослободителното движење на жените (Women's Liberation Movement), „China's Socialist Revolution“, од Џон и Елси Колиер (John and Elsie Collier), и The Fine Tubes Strike, од Tony Beck.

11. Книгата „The British rights of the Schoolbook“, напишана од Сорен Хансен (Søren Hansen) и Јеспер Јенсен (Jesper Jensen), двајца дански автори, ја купил жалителот во септември 1970 година. Книгата најпрвин била објавена во Данска во 1969 година и последователно, по направениот превод и со одредени адаптации, во Белгија, Финска, Франција, Федерална Република Германија, Грција, Исланд, Италија, Холандија, Норвешка, Шведска и Швајцарија како и неколку неевропски земји. Дополнително слободно се тргуваше со книгата во Австрија и Луксембург.

12. По договорите за преведување на книгата на англиски јазик, жалителот подготвил издание за Обединетото кралство со помош на група на ученици и наставници. Тој претходно се консултирал со различни луѓе за вредноста на книгата и планирал истата да се објави во Обединетото Кралство на 1 април 1971 година. Веднаш по завршувањето на нејзиното печатење тој пратил неколку стотини примероци од книгата пред датумот на нејзино објавување, заедно со соопштение за печатот, на збир од публикации од локални и национални весници до образовни и медицински журнари. Тој исто така ја рекламираше книгата во различни публикации вклучително „Букселер“ („The Bookseller“), „Тајмс Едукејшнал“ („The Times Educational“) и „Литерари сапелментс“ („Literary Supplements“) и „Тичерс ворлд“ („Teachers World“).

13. На 22 март, 1971 година, „Дејли Мирор“ („Daily Mirror“) објави известување за содржината на книгата а други известувања се појавија во „Сандеј Тајмс“ (The Sunday Times) и „Сандеј Телеграф“ („the Sunday Telegraph“) на 28 март. Дополнителни објави имаше во „Дејли Телеграф“ („Daily Telegraph“) на 29 и 30 март; тие исто така укажуваа дека ќе се направат излагања пред Директорот на Јавното обвинителство со барања да се покренат мерки против објавување на оваа книга. „Школската книга“ („The Schoolbook“) беше исто така предмет на дополнителни екстензивни коментари по весниците, некои поволни некои не, веднаш по и околу периодот на заплена посочен подолу.

14. По добивање на неколку жалби, на 30 март 1971 година, директорот на јавното обвинителство побара од лондонската полиција да направи истраги. Како резултат на овие истраги, на 31 март 1971 година, беше направено успешно барање за налог во согласност со оддел 3 на Актите за публикации со неморална содржина 1959/1964 за пребарување на просториите на „Стејџ ван“ („Stage 1“) во Лондон. Налогот беше издаден во отсуство на жалителот, но во согласност со постапката утврдена со правото на Англија и примерок од книгата беше доставен до судскиот орган кој го издаде налогот. Налогот беше извршен истиот ден и 1,069 примероци од книгата беа првично заплени заедно со брошури, постери, промотивни картички и кореспонденција поврзана со нејзината објава и продажба.

15. Дејствувајќи по совет од неговите адвокати, жалителот продолжи со дистрибуција на примероците на книгата во текот на следните денови. Откако директорот на Јавното обвинителство беше информиран дека други примероци биле однесени во просториите на „Стејџ ван“ („Stage 1“) по претрагата, беа поднесени дополнителни барања на 1 април 1971 година (при услови слични со опишаните погоре) за да се пребараат тие простории како и просториите во кои се печатела книгата. Подоцна тој ден беа заплени вкупно 139 примероци на книгата во просториите на „Стејџ ван“ („Stage 1“) и во печатницата, 20 примероци (spoiled copies) од книгата заедно со кореспонденцијата поврзана со истата и матрицата со кој била испечатена книгата. Околу 18,800 примероци од вкупно 20,000 примероци биле испуштени и последователно се продале во училишта кои ја нарачале книгата.

16. На 8 април 1971 година, суд за прекршоци, во согласност со оддел 2 (1) на Актот за публикации со неморална содржина 1959 година, како што е изменет со оддел 1(1) на Актот за публикации со неморална содржина 1964 година издаде два повици за појава на суд на жалителот-тужениот за следните престапи:

(а) на 31 март 1971 година за поседување на 1,069 книги со неморална содржина со наслов „Малата црвена школска книга“ („The Little Red Schoolbook“) за објава заради остварување профит;

(а) на 1 април 1971 година за поседување на 139 со неморална содржина со наслов „Малата црвена школска книга“ („The Little Red Schoolbook“) за објава заради остварување профит;

Повиците за појава на суд му беа дадени на жалителот истиот ден. Тој потоа ја прекина дистрибуцијата на книгата и ги советуваше книжарниците да го направат истото, но дотогаш во промет имало околу 17,000 примероци.

ХЕНДИСАЈД против ОБЕДИНЕТОТО КРАЛСТВО ПРЕСУДА

17. На повиците за појава на суд требаше да се одговори на 28 мај 1971 година во Судот за прекршоци во Клеркенвел, но по барање на директорот на Јавното обвинителство случајот беше одложен до 29 јуни. Тој ден жалителот се појави во Судот за прекршоци Ламбет каде што бил префрлен случајот со тоа што се согласил случајот да се решава и да се пресуди од страна на магистрат а не судија и порота. Тој тврди дека неговиот избор бил диктиран од неговата лоша финансиска состојба и потребата да се избегнат доцнењата кои се својствени за обвинителската постапка иако за ова тврдење се сомнева владата. Бидејќи му беше одобрена правна помош тој беше претставуван од адвокат. 1 јули 1971 година откако беа повикани сведоци од страната на жалителот и одбраната, на жалителот му беше изречена пресуда „виновен“ за двете дела и беше казнет со £25 за секој повик на суд и му беше наложено да плати трошоци во износ од £110. Истовремено, судот издаде налог за конфискација со цел полицијата да ги уништи книгите.

18. На 10 јули 1971 година беа поднесени жалби против двете пресуди до Лондонската полиција од страна на правните советници на жалителот. Наведените причини беа „дека одлуката на магистратот е погрешна и против тежината на доказите“. Жалбата беше сослушана пред локалниот суд „Inner London Quarter Sessions“ на 20, 21, 22, 25 и 26 октомври 1971 година. На ова сослушување, сведоците дадоа докази во име на обвинителството и во име на жалителот. Пресудата беше донесена на 29 октомври 1971 година: Одлуката на првостепениот суд беше потврдена и од жалителот беше побарано да плати дополнителни трошоци од £854. Заплениот материјал според горе опишаното последователно беше уништен

Жалителот не го примени неговото право да поднесе друга жалба до Апелациониот суд бидејќи не оспоруваше фактот дека пресудата од 29 октомври 1971 година претставуваше правилно спроведување на англиското право.

19. Додека „Школската книга“ („Schoolbook“) не беше предмет на судска постапка во Северна Ирска, Каналските острови или островот Ман, истото не беше случај со Шкотска.

Всушност, трговец со книги од Глазгов беше обвинет во согласност со локален закон. Сепак, беше ослободен на 9 февруари 1972 година од платен магистрат кој сметаше дека книгата не е непристојна ниту срамотна во смисла на тој акт. Од досието не може да се види дали случајот се однесува на оригиналното или ревидираното издание.

Дополнително, беше поднесена тужба во согласност со правото на Шкотска против „Стејд ван“ („Stage 1“) во поглед на ревидираното издание. Тужбата беше отфрлена на 8 декември 1972 година од страна на суд во Единбург од единствена причина дека обвинетиот не би можел да има „кривична намера“ (mens rea). Во јануари 1973 година, јавниот обвинител објави дека нема да поднесе жалба против оваа одлука; тој исто така не го искористи правото лично да покрене кривична постапка против г. Хендисајд.

„Школската книга“ („The Schoolbook“)

20. Оригинаалното издание на англиски јазик на книгата, со цена од 30 пени по примерок имаше вкупно 208 страни. имаше вовед со наслов „Сите возрасни се цинови на стаклени нозе“ („All grown-ups are paper tigers“), „Вовед на

британското издание“ ("Introduction to the British edition"), и поглавја на следниве теми: Образование, учење, учители, ученици и Системот. Поглавјето за Ученици содржеше дел од дваесет и шест страни за „Сексот“ кој ги содржеше следните пододдели: Мастурбација, Оргазам, Полови односи и допирање, Контрацептиви, Влажни сништа, Менструација, Злоупотребувачи на деца или „Подмолни старци“, Порнографија, Импотенција, Хомосексуалност, Нормално и ненормално, Дознајте повеќе, Венерични болести, Абортус, Законски и незаконски абортус, Запамети, Начини на абортирање, Упатувања за помош и совет за работи поврзани со сексот. Во воведот беше наведено: „Оваа книга е наменета за прирачник. Идејата не е веднаш да се чита цела книга, туку да се користи листата со содржини и да се најдат и прочитаат работите за кои сте заинтересирани или за кои сакате да дознаете нешто повеќе. Дури и ако учите во многу понапредно училиште би требало да најдете многу идеи во книгата за подобрување на работите.“

21. Жалителот ја планирал дистрибуцијата на книгата низ редовните канали за продажба на книги иако беше кажано на расправата по жалбата дека делото било наменето за ученици на возраст од дванаесет и повеќе години.

22. Пред рочиштето по жалбата, жалителот се консултирал со неговите правни советници за ревизија на книгата за да се избегнат дополнителни судски гонења; очигледно, тој се обидел да се консултира со директорот на Јавното обвинителство но залудно. Било одлучено да се елиминираат или одново да се напишат навредливите реченици кои биле предмет на напад од страна обвинителството пред судот за прекршоци, но за да се направи тоа, во некои случаи ќе било неопходно одново да се напишат поголем дел од овие критикувани реченици. Беа направени други измени на текстот преку општо подобрување, на пример како одговор на забелешките и сугестиите од читателите и беа ажурирани изменетите податоци (адреси итн.)

23. Ревидираното издание беше објавено на 15 ноември 1971 година. По консултирање со Народниот правобранител, директорот на Јавното обвинителство на 6 декември 1971 година објави дека новото издание нема да биде предмет на судско гонење. Оваа објава се случи по пресудата на локален суд, „Quarter Sessions“ но ревизијата на книгата „Школската книга“ („the Schoolbook“) беше завршена и печатењето на новата верзија беше во тек.

Домашно право

24. Тужбата против книгата „Школската книга“ („the Schoolbook“) беше заснована на Актот за публикации со неморална содржина 1959 година („Obscene Publications Act 1959“) година, како што е изменет со Актот за публикации со неморална содржина од 1964 година („Obscene Publications Act 1964“) (во понатамошниот текст „Акти од 1959/1964 година“).

25. Релевантните извадоци од Актите од 1959/1964 година, читан заедно се следните:

Оддел 1

"(1) За целите на овој акт, еден напис се оценува како безобразен ако има влијание или (доколку написот е составен од две или повеќе различни теми) или ако ефектот на кој било од неговите теми, гледано во целина е таков да

ХЕНДИСАЈД против ОБЕДИНЕТОТО КРАЛСТВО ПРЕСУДА

ги расипе или заведе лицата кои, со оглед на сите релевантни околности може да ја прочитаат, видат или слушнат содржината отелотворена во истиот.

(2) во овој Акт со поимот „напис“ се означува кој било опис на напис кој содржи

или отелотворува тема за читање или гледање или двете, секој звучен запис,

и секој филм или друг запис на слика или слики.

..."

Оддел 2

"(1) во согласност со предвиденото тука, секое лице кое, заради остварување профит или не, објавува дело со неморална содржина или кое поседува дело со неморална содржина со цел негово објавување заради остварување профит (без оглед дали за себе или за друго лице) е одговорно -

(а) според пресуда од магистрат или суд за прекршоци без посредство на порота да плати казна не повеќе од сто фунти или да оди во затвор за период не подолг од шест месеци;

(б) според пресуда или обвинение да плати казна или лежи во затвор за период кој не надминува три години или двете.

... За едно лице се смета дека има напис или дело за објава со цел остварување профит доколку во поглед на таквото објавување лицето го има написот во негова сопственост или контрола.

...

(4) според прецедентното право, на едно лице кое објавува напис не му се суди за престап, кој се однесува на објавување на секаква тема содржана или отелотворена во текстот доколку е важно за престапот дека темата е срамотна.

..."

Оддел 3

"(1) доколку судијата за прекршоци, по добиени информации дадени под заклетва верува дека постои оправдана причина за сомневање, дека во кои било простории ... прецизирани со информациите, срамотните написи се чуваат заради нивно објавување за остварување профит, правосудството може да издаде налог ... овластувајќи секој полицаец да влезе (ако е потребно на сила) и да ги пребара тие простории ... во рок од четиринаесет

дена од датумот на издавање на налогот и да ги заплени и отстрани сите написи најдени таму ... за кои полицаецот има причина да верува дека се срамотни написи и дека се чуваат за нивно објавување за цели за остварување профит.

(2) Со налогот во согласност со претходниот пододел, при заплenuвање на какви било срамотни написи, се овластува заплenuвање и отстранување на какви било документи најдени во просториите ... кои се однесуваат на трговија или бизнис спроведени во просториите ...

(3) сите заплени написи ... се изнесуваат пред судија за прекршоци ... кој ... во согласност со истото може да издаде повик до закупувачот на тие простории ... да се појави ... пред суд за прекршоци ... да ја наведе причината зошто написите или кој било од истите да не се заплени; и доколку судот е убеден, во поглед на кој било од написите дека во периодот кога биле заплени истите биле написи со срамотна содржина кои се чувале со цел нивно објавување заради остварување профит, судот наложува заплenuвање на тие написи.

...

(4) Дополнително на лицето кое е повикано да се појави пред суд, секое друго лице кое е сопственик, автор или креатор на кој било од написите изнесени пред судот или секое друго лице низ чии раце поминале пред да бидат заплени има право да се појави пред суд ... да наведе причина зошто истите да не се заплени.

(5) Доколку се даде налог во согласност со овој оддел за заплenuвање на кои било предмети, секое лице кое се појавило или кое има право да се појави и да наведе причина против извршување на налогот може да се жали пред локален суд („Quarter sessions“); и ниеден таков налог не влегува во сила пред истекување на четиринаесет дена по денот на кој е даден налогот, или доколку пред истекувањето на истите најважно за жалба е соодветно дадена или е направено барање за изнесување на случај за мислење од Врховниот суд до конечната пресуда или напуштање на процесите по жалбата или случајот.

...

(7) За целите на овој оддел, прашањето дали некој напис е безобразен се определува по претпоставката дека примероците на истиот би се објавиле на секој можен начин имајќи ги предвид околностите во кои е најден и на ниеден друг начин.

...

... Доколку написите се заплени во смисла на оддел 3 ... и лицето е обвинето во согласност со оддел 2 ... за нивно поседување заради цели на

ХЕНДИСАЈД против ОБЕДИНЕТОТО КРАЛСТВО ПРЕСУДА
остварување профит, судот во кој е обвинет го наложува заплenuвањето на тие написи.

Под услов дека секој налог направен врз основа на овој пододдел (вклучително налог по жалба) не влегува во сила до истекувањето на редовниот рок во чии рамки може да се покрене жалба во поглед на постапките во кои бил даден налогот или, доколку таквата жалба е соодветно покрената, се до конечната одлука по жалбата или откажување од истата;

..."

Оддел 4

"(1) Лице не се осудува за прекршување на Оддел 2 на овој акт и не се дава налог за заплена во согласност со гореспоменатиот оддел ако се докаже дека објавувањето на предметниот напис е оправдано од причини дека е за општото добро од причини дека е во корист на науката, литературата, уметноста на знаењето или на други предмети од општ интерес.

(2) Со ова се објавува дека мислењето на експертите во поглед на литературната, уметничката, научната или друга јачина на даден на напис може да се допуштат во сите судски постапки во согласност со овој акт со цел да се потврди или да се негира наведената причина."

Оддел 5

"...

(3) овој акт не ја опфаќа Шкотска ниту Северна Ирска."

26. Во периодот на настаните кои се прегледуваат, органите често усвојуваа вонпарична постапка („одрекување од одговорност/претпазливост) а не покренуваа кривични постапки како што е во овој случај. Сепак, единствено може да се користи кога лицето дало признание дека написот е срамотен и се согласило за негово уништување. Постапката претставуваше само пракса и беше напуштена во 1973 година по изразени критики во судска одлука.

Пресудата на локалниот суд „Inner London Quarter Sessions“

27. На рочиштето по жалбата се испитаа две главни прашања од страна на судот, имено прво дали власта докажала дека вон основано сомнение книгата „Школската книга“ („the Schoolbook“) имала срамотна содржина во смисла на актите од 1959/1964; и второ, доколку е така, дали жалителот ја подготвил одбраната во согласност со оддел 4 на актите од 1959/1964 до степен до кој покажал, врз основа на рамнотежа на веројатности, дека објавувањето на книгата било оправдано од причини дека е за општото добро.

28. Судот најпрвин го разгледувал прашањето на безобразност. По одлука во друг случај судот забележал дека мора лицата за лицата кои се верува дека ќе го прочитаат написот да претставуваат голем дел. Судот исто така го прифати

значењето на зборовите „расипе или заведе“ според објаснувањето во другиот случај и во тој поглед немало спор меѓу страните.

29. Во согласност со дополнителна претходна судска пракса, судот одлучил дека треба да се пуштат докази од експерти по прашањето дали книгата „Школската книга“ („the Schoolbook“) има неморална содржина. Ваквите докази иако обично не се прифатливи за оваа цел туку само во врска со одбраната во согласност со оддел 4 на актите од 1959/1964 може да се претстават во тековниот случај во кој е покренато прашањето за ефектот кој го има книгата врз децата.

За оваа цел, судот сослушал седум сведоци во име на жалителот и седум од страната на жалителот, кои сведоци беа експерти од различни области, особено од областа на психијатрија и образование; ставовите кои ги искажаа беа многу различни. По нивното сослушување, жалителот тврдеше дека кога се има искрено мислење на многу високо квалификувани експерти против случајот на жалителот невозможно е да се каже дека тенденцијата „да расипе и заведе“ била утврдена со сигурност. Судот не беше во можност да го прифати овој поднесок: во својата пресуда од 29 октомври 1971 година истакна дека постои речиси бескрајна варијација во релевантната позадина на децата на кои книгата на еден или друг начин би имала влијание така што тешко беше да се дискутира за „вистински факти“ во овој случај. Ставовите на сведоците на жалителот приоѓаа кон екстремноста на една страна на поразновидниот изглед на образованието и воспитувањето на децата додека пак доказите дадени во име на обвинителството имаа тенденција да ги опфатат ставовите на оние кои иако јасно беа насочени кон спротивната насока, беа помалку радикални. Особено, кога се гледаат доказите во име на жалителот, судот дошол до заклучокот дека поголемиот дел од сведоците воопшто не биле критички настроени кон книгата и на неа гледале како целина и ни малку не биле контролирани фалејќи ја, што на моменти биле помалку убедливи отколку што во спротивно би можеле да бидат. На кратко, судот сметаше дека голем дел од сведоците биле толку одлучни од екстремна гледна точка со што во голема мера ја изгубиле способноста за проценување до степен на одговорност кој ги прави доказите да немаат голема важност по прашање од овој вид.

30. Во поглед на самата книга „Школската книга“ („the Schoolbook“), судот најпрвин истакна дека била наменета за деца кои минуваат низ многу критична фаза од нивниот развој. Во тоа време судот треба да расудува со многу високо ниво на одговорност. Во тековниот случај тие пред себе имале нешто што се нарекувало сосема одговорно мислење од возрасни лица, дело од екстреман вид, неразбиено од никакво укажување дека постојат некакви алтернативни ставови; ова беше нешто што негативно се одразуваеше врз можноста децата да формираат урамнотежен став за некои од многу цврстите совети дадени во неа.

31. Потоа судот кратко ја испита основата. На пример, гледајќи ја книгата како целина, бракот во голема мера беше изоставен. Мешањето на едно многу еднострано мислење со фактите и да се тврди дека е прирачник, би поткопало, за многу значаен дел од децата, многу влијанија како влијанието на родителите, црквите и младинските организации, кои инаку би ја осигуриле воздржаноста и смислата за одговорност за себе што во книгата беше несоодветно искажано.

Судот дојде до одлуката дека во целина и многу јасно од гледна точка на детето, „Школската книга“ („the Schoolbook“) е штетна за добриот однос

учител-дете; особено имаше бројни пасуси за кои оцени дека се превратни, не само за угледот туку и за влијанието на довербата меѓу децата и учителите.

32. Преминувајќи на тенденцијата „да расипе и заведе“, судот одлучи дека атмосферата на книгата гледана во целина, забележувајќи дека смислата за малку одговорност кон заедницата како и кон себе, ако не е целосно отсутна, е целосно подредена на развојот на изразувањето на самиот себеси од страна на детето. Како индикации за она што смета да резултира со тенденција „да расипе или заведе“ судот ги цитираше или ги посочи следните:

А. Дел со наслов „Биди свој“ ("Be yourself") (стр. 77):

„Можеби пушиш трева или спиеш со дечкото или девојката – и не им кажуваш на твоите родители или учители или затоа што не се осмелуваш или само затоа што не сакаш да знаат.

Не се срамете и не чувствувајте вина што ги правите работите што ги сакате и мислите дека се исправни само зашто вашите родители или наставници не ги одобруваат. Многу од овие работи ќе ви бидат многу поважни во иднина отколку работите кои се „одобрени“.

Неприфатливиот став беше дека таму немаше укажување дека е незаконски да се пуши трева, а што единствено можеше да се види многу страни понатака во сосема друг дел на книгата. Слично на ова, во книгата воопшто немаше прецизно напоменување дека сексуален однос меѓу момче кое достигнало возраст од 14 години и девојче кое сеуште нема шестнаесет години е незаконски. Мораше да се запази дека на книгата „Школската книга“ („the Schoolbook“) беше упатено како прирачник и дека треба да се гледа делот од интерес а не да се чита книгата како целина.

Б. Делот (стр. 97-98) со наслов „Полов однос и допирање“ под главниот наслов „Секс“: да им се даде ова на деца кои се на возраст за кои судот смета дека би ја прочитале, без никаква забрана за спречување или во спротивно, незнаењето ќе се создаде тенденција „да расипе или заведе“.

В. Делот (стр. 103 до 105) – под насловот „Порнографија“ и особено следното:

"Порно филмовите се безопасно задоволство доколку не се сфаќаат сериозно и не се верува дека ја одразуваат реалноста. Секој кој ги смета за реалност многу ќе се разочара.

Меѓутоа сосема е веројатно дека може да се добијат многу добри идеи од нив и дека може да најдете нешто што изгледа дека е интересно и дека претходно не сте пробале.

За несреќа, истиот и многу изразит прв параграф цитиран погоре, непосредно беше проследен од пасус кој им предложува на децата дека од порнографијата може да најдат некои добри идеи кои може да ги применат. Со ова се покренува реалната веројатност дека значителен број на деца би почувствувале обврска да побараат и да практикуваат такви работи. Дополнително, на претходната страна го имаше следниот пасус: „Но има други видови – на пример слики на сексуален однос со животни или слики на луѓе кои се повредуваат едни со други на различни начини. Порнографските приказни го опишуваат истото.“ Судот сметаше дека, иако е неверојатно дека младите луѓе би направиле сексуални престапи со животни како последица на ова, можноста тие да практикуваат некои други форми на насилство едни со други, заради сексуално задоволство беше голема веројатност во случај да се работи за значителен број на деца ако книгата стигне до рацете на деца кои се во немирна, нестабилна фаза од нивниот живот и фаза со голема сексуална возбуда. Ваквите чинови може во најголема мера да бидат кривични престапи исто како што е пушењето трева и сексуален однос меѓу момче кое има најмалку четиринаесет години и девојче кое сеуште нема шеснаесет години. Фразата „да расипе и заведе“ мора да ја вклучува дозволата или охрабрувањето да се направат кривични престапи од тој тип.

33. Судот заклучи дека „во поглед на книгата како целина дека оваа книга или напис за секс или овој оддел или поглавје за ученици, што било да се одбере како напис, гледано во целина нема тенденција да расипе или заведе голем број, значителен дел од децата кои веројатно ќе ја прочитаат книгата. Ваквите деца претставуваат многу значаен број под шеснаесет години.

34. Судот на крај го расправаше прашањето за одбрана во смисла на оддел 4 на актите од 1959/1964 година. Судот изјави дека без сомнение книгата има многу карактеристики кои сами по себе се добри. За несреќа, премногу често доброто е преплетено со работи кои се лоши и кои имаат негативно влијание.

На пример, многу од информациите за контрацептиви (стр. 98-102) се многу релевантни и пожелни и истите треба да им се претстават на многу деца кои на друг начин немаат начин да добијат претстава за истите. Меѓутоа тие информации се нарушија со предлозите да се преземат директни мерки ако органите на школото не се согласат дека во секое школо треба да има најмалку една машина за продажба на средства за контрацепција (стр. 101).

Слично на ова, обработувањето на темата за хомосексуалност (стр. 105-107) беше реално, многу чувствително, разбирливо и вредно искажување. Но сепак, без оглед колку добро некој ќе ја процени вредноста на овој дел, беше безнадежно осудувачка со нејзината содржина и со фактот дека содржеше единствено по некоја сугестија за стабилна врска во поглед на сексот и дека бракот воопшто не се третираше како институција. Дополнително, постоеше голема опасност дека овој пасус во умот на децата би создал заклучок дека овој вид на однос е нешто трајно.

Од друга страна имаше пасуси за венеричните болести (стр. 110-111), контрацепција (стр. 98-102) и абортус (стр. 111-116), кои содржеа непристрасни и разумни и сосема точни многубројни совети од кои не треба да децата да се лишат. Сепак, овие работи не можеа да го надминат она во што судот беше убеден дека има тенденција да расипе и заведе. Судот се запраша дали, дури и со степенот на нечесност кој го утврди, доброто кое има веројатност да биде

ХЕНДИСАЈД против ОБЕДИНЕТОТО КРАЛСТВО ПРЕСУДА

последница од книгата е такво што треба и покрај се да се објави за општото добро; за жал дојде до заклучокот дека обврската на жалителот да докаже дека „објавата на предметниот напис е оправдана како поволна за општото добро“ не е исполнета.

Дополнителни детали во поглед на ревидираното издание

35. Пасусите од оригиналното издание на „Школската книга“ („the Schoolbook“) со „екстреман“ стил или „превратни“ аспекти се нагласени со пресудата од 29 октомври 1971 година (ставови 30 и 31 погоре) се повторуваат без промени, или без значајни промени во ревидираното издание кое беше подготвено пред тој датум но објавено на 15 ноември 1971 година (параграфи 22-23 погоре).

Од пасусите цитирани од локален суд „Quarter Sessions“ како впечатливи примери за тенденцијата „да расипе или заведе“ (параграф 32 погоре) еден не претрпе измени (стр. 77 „Биди свој“). Од друга страна, останатите беа прилично ублажени (стр. 97-98, "Полови односи и допирање", и стр. 103-105, „Порнографија“) и на страна 95 од делото сега има напомена за незаконитоста на сексуален однос со девојче под шеснаесет години.

Дополнително, ревидираното издание веќе не содржи упатување да се ставаат машини за продажба на контрацептиви во училиштата и во него на страна 106 се нагласува дека хомосексуалните тенденции најчесто се привремени.

ПРОЦЕСИ ПРЕД КОМИСИЈАТА

36. Во своето барање, поднесено до Комисијата на 13 април 1972 година, г. Хендисајд се пожали дека дејството во Обединетото Кралство против него и книгата „Школската книга“ („the Schoolbook“) го прекршува неговото право на слобода на мисла, свест и верување во согласност со член 9 (чл. 9) на Конвенцијата, неговото право на слобода на изразување во согласност со член 10 (чл. 10) на Конвенцијата и неговото право на мирно уживање на сопственост во согласност со член 1 на Протокол бр. 1 (П1-1). Тој исто така тврдеше дека, спротивно на член 14 (чл. 14) на Конвенцијата, Обединетото кралство не успеа да му ги загарантира гореспоменатите права без дискриминација на основа на политичко или друго мислење; дека постапките покренати против него се во спротивност со член 7 (чл. 7) на Конвенцијата; и на крај дека тужената влада исто така ги крши членови 1 и 13 (чл. 1, чл. 13) на Конвенцијата. Тој исто така ги запиша загубите кои ги претрпел како последница на предметната мерка, што вклучуваше £14,184 во квантифицирани штети и дополнителни неквантифицирани ставки.

37. Во својата одлука од 4 април 1974 година, Комисијата ја прифати претставката до мера до која се однесува на тврдењата во согласност со член 10 на Конвенцијата и член 1 на Протокол бр. 1 (чл. 10, П1-1), но се изјасни дека е неприфатлива до степен до кој се однесува на членови 1, 7, 9, 13 и 14 (чл. 1, чл. 7, чл. 9, чл. 13, чл. 14) на Конвенцијата. На истиот ден одлучи да го земе предвид по службена должност, секое прашање кое може да произлезе од околностите на случајот во согласност со членови 17 и 18 (чл. 17, чл. 18) на Конвенцијата и ги извести страните за истото неколку денови подоцна.

38. Во својот извештај од 30 септември 1975 година, Комисијата го изрази своето мислење:

- Со осум до пет гласа со еден воздржан, дека немало прекршување на член 10 (чл. 10) на Конвенцијата;
- Дека ниту со привременото заплenuвање (единаесет гласа) ниту со конфискацијата или уништувањето на книгата „the Schoolbook“ (девет до пет гласа со еден воздржан) не се прекршил член 1 на Протокол бр. 1 (П1-1);
- со дванаесет гласа за, два воздржани, дека е неопходна дополнителна дискусија во согласност со член 17 (чл. 17) на Конвенцијата;
- Едногласно, дека не е утврдено никакво прекршување на член 18 (чл. 18) на Конвенцијата.

Извештајот содржи разни одделни ставови.

ЗАВРШНИ ПОДНЕСОЦИ ДО СУДОТ

39. Следните крајни поднесоци му беа доставени на судот на сослушувањето на усни аргументи на 7 јуни 1976 година:

- за Комисијата:

„Судот нека одлучи и пресуди

(1) дали, како последица на правните мерки покренати во Обединетото Кралство против жалителот и издавач на „Малата црвена школска книга“ („The Little Red Schoolbook“), со мерките кои придонеле до заплена и конфискација на таа публикација и изрекувањето на казна за жалителот да плати глоба и трошоци, имало или немало прекршување на Конвенцијата, особено на член 10 и член 1 на Протокол бр. 1 (чл. 10, П1-1);

(2) доколку имало, дали на жалителот да му се даде праведно обештетување во согласност со член 50 (чл. 50) на Конвенцијата, во вид и износ кој го определува судот."

- За владата:

„... Владата на Обединетото Кралство ги забележа поднесоците на делегатите и во поглед на првиот го повикуваме судот да истакне дека по ова прашање немало прекршување.

Во поглед на второто прашање ..., мислам дека треба да кажам дека овој суд во оваа фаза не бил повикан по кое било прашање во поглед на обештетување и е многу рано за тоа прашање да биде разгледувано од Судот во оваа фаза. Доколку се разгледува - ако нашиот поднесок е точен по првото прашање тогаш не би било – тогаш би имало прилика за понатамошна дискусија по ова прашање.“

40. Како одговор на согледување од Агентот на владата, главниот делегат на Комисијата изјави дека, кога ги користел зборовите „особено“, мислел да упати на двата написи кои требало да се земат во предвид од судот.

ХЕНДИСАЈД против ОБЕДИНЕТОТО КРАЛСТВО ПРЕСУДА
ВО ПОГЛЕД НА ЗАКОНОТ

41. На 4 април 1974 година, по сослушување во присуство на страните за јачината и прифатливоста на случајот, Комисијата ја прифати претставката до степен до кој се однесува на член 10 на Конвенцијата и член 1 на Протокол бр. 1 (чл. 10, П1-1), но истакна дека е неприфатлива до степен до кој г. Хендисајд се повикуваше на членови 1, 7, 9, 13 и 14 (чл. 1, чл. 7, чл. 9, чл. 13, чл. 14) на Конвенцијата. Неколку денови подоцна, Комисијата ги советуваше страните дека исто така ќе ги земе предвид и членови 17 и 18 (чл. 17, чл. 18). Сепак, во својот извештај од 30 септември 1975 година (ставови 170 и 176), го истакна мислењето, во договор со жалителот и владата (ставови 92 и 128), дека член 17 (чл. 17) не наоѓа примена во овој случај.

Во одговор на прашање од Судот, делегатите на Комисијата прецизираа дека исказите кои не се запазени на 4 април 1974 година (членови 1, 7, 9, 13 и 14 на Конвенцијата) (чл. 1, чл. 7, чл. 9, чл. 13, чл. 14) се однесуваа на истите факти како оние засновани на член 10 на Конвенцијата и член 1 на Протокол бр. 1 (чл. 10, П1-1). Тие не беа одделни жалби туку чисти правни поднесоци или аргументи изнесени заедно со други. Сепак, одредбите на Конвенцијата и на Протоколот формираат една целина; веднаш штом некој случај соодветно му се упати, Судот може да преземе надлежност по секое правно прашање кое произлегува во текот на постапките и кое се однесува на фактите поднесени во поглед на негово разгледување од Договорна страна или од Комисијата. Стручна оценка која треба да се даде пред суд кон овие факти, судот е овластен да ги испита, доколку оцени дека е неопходни и мора да биде по службена должност во поглед на Конвенцијата и Протоколот во целина (видете, интер алиа, одлука од 23 јули 1968 година за јачината на случајот „Belgian Linguistic“, серија А, бр. 6, стр. 30, став 1, и пресудата во случајот Де Вајлд, Умс и Версип (De Wilde, Ooms and Versyp) од 18 јуни 1971 година, Серија А бр. 12, стр. 29, став 49).

Судот, имајќи ја предвид првичната жалба на Г. Хендисајд како и одредени изјави дадени пред судот (видете, интер алиа, ставови 52 и 56 подолу) смета дека треба да се земе предвид член 14 (чл. 14) на Конвенцијата во дополнување на членови 10 и 18 и член 1 на Протокол бр. 1 (чл. 10, чл. 18, П1-1). Тој го дели мислењето на Комисијата дека членови 1, 7, 9, 13 и 17 (чл. 1, чл. 7, чл. 9, чл. 13, чл. 17) не се од важност за овој случај.

I. ЗА НАВОДНОТО ПРЕКРШУВАЊЕ НА ЧЛЕН 10 (чл. 10) НА КОНВЕНЦИЈАТА

42. Жалителот тврди дека е жртва на прекршување на член 10 (чл. 10) на Конвенцијата во кој се предвидува:

"1. Секој човек има право на слобода на изразување. Ова право ја вклучува слободата на мислење и примање и пренесување на информации или идеи без мешање на јавните власти и без оглед на границите. Овој член (чл. 10) не ги спречува земјите да предвидуваат лиценцирање на фирмите за радиопренос, телевизија или кино.

2. Уживањето во овие слободи, бидејќи носи со себе обврски и одговорности, може да биде предмет на такви формалности, услови, ограничувања или казни како што е предвидено со закон и се неопходни за едно демократско општество, во корист на националната сигурност, територијалниот интегритет или јавната безбедност, за спречување на нереди или криминал, заради заштита на здравјето или моралот, заради заштита на репутацијата или правата на другите, за спречување на разоткривање на информации добиени во доверба или за одржување на авторитетот и непристрасноста на правосудството.“

43. Разните применети мерки – казнената пресуда за жалителот, заплената и последователната конфискација и уништување на матрицата и на стотиците примероци на книгата „Школската книга“ („the Schoolbook“) – без никакво сомнение, и владата не го оспори тоа, беа „мешање на јавните власти“ во примената на неговата слобода на изразување која е загарантирана со став 1 (чл. 10-1) на текстот цитиран погоре. Ваквото мешање вклучува „прекршување“ на член 10 доколку не спаѓа меѓу еден од исклучоците предвидени во став 2 (чл. 10-2), кое е од убедлива важност во овој случај.

44. Доколку „ограничувањата“ и „казните“ во поглед на кои г. Хендисајд поднесе жалба не треба да го прекршуваат член 10 (чл. 10), тие мора, според став 2 (чл. 10-2), најпрвин да бидат „пропишани со закон“. Судот оценува дека ова не беше случај. Во правниот систем на Обединетото Кралство, правната основа за предметните мерки лежеше во Актите од 1959/1964 година (ставови 14-18, 24-25 и 27-34 погоре). Покрај тоа, ова не го спореше жалителот кој понатаму призна дека надлежните органи правилно ги применувале тие акти.

45. Имајќи го ова предвид потврди дека мешањата во поглед на кои е поднесена жалба го исполнуваа првиот од условите во став 2 на член 10 (чл. 10-2), судот потоа испитуваше дали ги исполнуваат другите услови. Според владата и мнозинството на Комисијата, мешањата биле „неопходни во едно демократско општество“, „заради заштитата на ... моралите“.

46. Делејќи го ставот со Владата и едногласното мислење на Комисијата, Судот првин оцени дека Актите од 1959/1964 година имаат цел која е законска во согласност со член 10 став 2 (чл. 10-2), имено, заштитата на моралите во демократско општество. Единствено оваа последна цел е од важност за случајот бидејќи предметот на споменатите акти – да се води војна за публикации со „неморална“ содржина, дефинирани со нивната тенденција „да расипат или заведат“ - е многу непосредно поврзан со заштитата на моралите отколку со некоја од дополнителните цели дадени со член 10 став 2 (чл. 10-2).

47. Судот исто така мора да испита дали заштитата на моралите во едно демократско општество ги прави неопходни мерките покренати против жалителот-тужениот и „Школската книга“ („the Schoolbook“) во согласност со актите од 1959/1964 година. Г. Хендисајд не се воздржува од критикување на овие акти како такви: Тој исто така – од гледна точка на Конвенцијата а не од аспект на англиското право - дава неколку приговори во поглед на нивната примена во овој случај.

Со извештајот на Комисијата и последователните рочишта пред судот во јуни во 1976 година се изнесоа на виделина јасните разлики во мислењата за значаен проблем, имено, како да се определи дали реалните „рестрикции“ и „казни“ за

ХЕНДИСАЈД против ОБЕДИНЕТОТО КРАЛСТВО ПРЕСУДА

кои поднел жалба жалителот-тужениот „биле неопходни во едно демократско општество“, „заради заштитата на моралите“. Според владата и мнозинството на Комисијата, на судот единствено е да осигури дека англиските судови постапувале праведно, со добра верба и во рамки на границите на маргината на дискреција препуштена на земјите потписнички на Конвенцијата со член 10 став 2 (чл. 10-2). Од друга страна, малцинството на Комисијата гледа на задачата на судот не како на ревизија на пресудата на локалниот суд „Inner London Quarter Sessions“ туку како на испитување на книгата „Школската книга“ („the Schoolbook“) директно во поглед на Конвенцијата и само на Конвенцијата.

48. Судот нагласува дека механизмот за заштита утврден со Конвенцијата е дополнителен на националните системи за гарантирање на правата на човекот (пресуда од 23 јули 1968 година за јачината на случајот „Belgian Linguistic“, Серија А, бр. 6, стр. 35, став 10, на крај). Конвенцијата, на секоја земја која ја ратификувала конвенцијата, најпрвин ѝ ја доверува задачата за гарантирање на правата и слободите кои ги негува. Институциите создадени со истата, даваат нивен придонес кон оваа задача меѓутоа се вклучуваат само преку судски постапки и откако ќе се исцрпат сите домашни правни лекови (член 26) (чл. 26).

Овие согледувања главно важат за член 10, став 2 (чл. 10-2). Особено не е можно во домашното право на различните земји кои ја ратификувале Конвенцијата да се најде еднаков европски концепт на моралите. Ставот кој произлегува од нивните соодветни закони во однос на барањата поврзани со моралите се менува во зависност од времето и местото, особено во сегашноста која се одликува со брз и далекусежен развој на мислењата по таа тема. Заради нивен директен и постојан контакт со главните сили во нивните земји, државните органи главно се во подобра положба да дадат мислење за точната содржина на овие барања отколку меѓународен судија, како и за „неопходноста“ од „рестрикција“ или „казна“ кои имаат за цел да ги исполнат истите. Судот во овој состав истакнува дека додека придавката „неопходно“ во смисла на член 10 став 2 (чл. 10-2), не е синоним за „незаменливо“ (спореди, во членови 2 став 2 (чл. 2-2) и 6 став 1 (чл. 6-1), зборовите „апсолутно неопходно“ и „строго неопходно“ и во член 15, став 1 (чл. 15-1), фразата „до степенот кој е строго неопходен со оглед на итноста на ситуацијата“) ниту ја имаат флексибилноста на такви изрази како „прифатливо“, „обично“ (спореди Член 4 став 3) (чл. 4-3), „корисно“ (спореди: францускиот текст во првиот став на член 1 на Протокол бр. 1) (П1-1), „разумно“ (спореди: Член 5 став 3 и 6 (став 1) (чл. 5-3, чл. 6-1) ниту „пожелно“. Сепак, до националните власти е да ја направат првичната процена на реалноста на настојчивата социјална потреба имплицирана од идејата за „неопходност“ во оваа смисла.

Последователно, член 10 став 2 (чл. 10-2) им дава на земјите кои ја ратификувале конвенцијата маргина на дискреција. Оваа маргина на дискреција им се дава на домашниот законодавен орган („пропишан со закон“) и на органите, меѓу другото правосудните органи кои се повикуваат да ги толкуваат и применуваат на законите на сила (пресуда во случајот на Енгел и други од 8 јуни 1976 година, Серија А, бр. 22, страни 41-42 став 100; спореди: член 8 став 2 (чл. 8-2), пресуда во случајот Де Вајлд, Умс и Версип (De Wilde, Ooms and Versyp) од 18 јуни 1971 година, Серија А, бр. 12, страни 45-46, став 93 и пресудата во случајот Голдер (Golder) од 21 февруари 1975 година, Серија А, бр. 18, страни 21-22, став 45).

49. Сепак, член 10 став 2 (чл. 10-2) не им дава на земјите кои ја ратификувале Конвенцијата неограничена моќ на дискреција. Судот, кој заедно со Комисијата е одговорен за осигурување на исполнувањето на обврските од страна на тие земји (член 19) (чл. 19), е овластен да ја даде конечната пресуда за тоа дали „рестрикција“ или „казна“ може да се усогласи со слободата за изразување како што е заштитена со член 10 (чл. 10). Домашната маргина на дискреција оди заедно со Европски надзор. Ваквиот надзор се однесува на целта на мерката која се применува и нејзината „неопходност“; го опфаќа не само основното законодавство туку и одлуката за негова примена дури и ако е дадена од независен суд. Во овој поглед, судот се повикува на член 50 (чл. 50) на Конвенцијата („Одлука или... мерка преземена од правосуден орган или кој било друг орган“) како и на сопствената судска пракса (пресуда во случајот Енгел и други од 8 јуни 1976 година, Серија А, бр. 22, страни 41-42, став 100).

Надзорните функции на судот го обврзуваат да посвети најголемо внимание на начелата кои карактеризираат едно „демократското општество“. Слободата на изразување претставува една од главните темели на такво општество, еден од основните услови за негов напредок и за развојот на секој човек. Како предмет на став 2 на член 10 (чл. 10-2), се применува не само за „информации“ или „идеи“ кои се добиени со одобрување или за кои се смета дека не се навредливи или се сметаат за безначајни, а исто така и за оние кои се сметаат за навреда, шок или вознемирување за државата или кој било дел од населението. Такви се барањата на таков плурализам, толеранција и широкогледост без кои не постои „демократско општество“. Ова, меѓу другото значи дека секоја „формалност“, „услов“, „рестрикција“ или „казна“ наметнати во оваа сфера мора да бидат пропорционални со саканата законска цел.

Од друга гледна точка, секој кој ја применува својата слобода на изразување ги презема „обврските и надлежностите“ чиј опсег зависи од неговата ситуација и техничките средства со кои се служи. Судот не може да прогледа низ прсти на „обврските“ и „должностите“ на тоа лице кога испитува како што е во овој случај дали „рестрикциите“ или „казните“ придонеле за „заштитата на моралите“ што ги направило да бидат „неопходни“ во „демократското општество“.

50. Од ова следи дека во ниеден поглед не му е задача на судот да го заземе местото на надлежните национални судови туку да ги разгледа во согласност со член 10 (чл. 10) одлуките кои тие ги донесле при примената на нивната дискрециона моќ.

Сепак, надзорот на судот главно би се покажал како илузорен ако не прави ништо друго освен испитување на овие одлуки посебно; тој мора да ги гледа во поглед на случајот во целост, вклучително предметната публикација и аргументите и доказите изнесени од жалителот во домашниот правен систем а потоа на меѓународно ниво. Судот мора да одлучи, врз основа на различните податоци кои му стојат на располагање, дали причините наведени од националните органи за оправдување на реалните мерки на „мешање“ кои ги преземаат се релевантни и доволни во смисла на член 10, параграф 2 (чл. 10-2) (спореди: член 5 3 (чл. 5-3), пресудата во случајот Вемхоф од 27 јуни 1968 година, серија А, бр. 7, страни 24-25, став 12, пресуда Нојмајстер (Neumeister) од 27 јуни 1968 година, Серија А, бр. 8, стр. 37, став 5, пресуда Штутмулер (Stögmüller) од 10 ноември 1969 година, Серија А, бр. 9, стр. 39, став 3, пресуда

ХЕНДИСАЈД против ОБЕДИНЕТОТО КРАЛСТВО ПРЕСУДА

во случајот Мацнетер (Matznetter) од 10 ноември 1969 година, Серија А, бр. 10, стр. 31, став 3, и пресудата во случајот Рингајзен (Ringelisen) од 16 јули 1971 година, Серија А, бр. 13, стр. 42, став 104).

51. Следејќи го методот утврден погоре, Судот оцени во согласност со член 10 став 2 (чл. 10-2) индивидуалните одлуки за кои е поднесена жалба, особено пресудата на локалниот суд „Inner London Quarter Sessions“.

Наведената пресуда е резимирана во ставови 27-34 погоре. Судот ја прегледа во поглед на случајот во целост; дополнително на поднесоците пред судот и на извештајот на Комисијата, меѓу другото беа земени предвид петициите и усните образложенија претставени на Комисијата меѓу јуни 1973 година и август 1974 година и записите од судскиот процес пред локален суд „Quarter Sessions“.

52. Судот придава особена важност на фактор во поглед на кој пресудата од 29 октомври 1971 година привлече внимание, тоа се целните читатели на книгата „Школската книга“ („the Schoolbook“). Пред се беше наменета за сите деца и адолесценти на возраст од дванаесет до осумнаесет години. Да се биде директен, реален и сконцентриран на битните елементи во поглед на стилот беше лесно за разбирање од страна и на најмладите од таа група читатели. Жалителот придонесе да биде јасно дека планирал огромен тираж. Тој ја испратил книгата, заедно со објава во печатот, до бројни дневни весници и месечни списанија за критика и маркетиншки цели. Дополнително, тој формирал скромна продажна цена (триесет центи), договорил повторно печатење на 50,000 примероци веднаш по првиот тираж од 20,000 и избрал наслов кој навестува дека делото е еден вид на прирачник за употреба во училиштата.

Во основа, книгата содржеше чисто реални информации кои главно беа точни и често корисни, како што призна локален суд „Quarter Sessions“. Сепак, исто така, пред се, во делот за секс и во извадокот со наслов „Биди свој“ во поглавјето за ученици (став 32 и погоре), вклучуваше реченици или пасуси кои младите луѓе кои се во критична фаза од нивниот развој би можеле да ги протолкуваат како охрабрување прерано да се предадат на активности кои се штетни за нив или пак дури и да извршат одредени кривични престапи. Во овие околности, и покрај разновидноста и постојаната еволуција во Обединетото кралство на ставови за етика и образование, надлежните судии во Англија, при примена на нивното дискреционо право слободно можеа да мислат дека книгата би имала опасни ефекти врз моралите на многу од децата и адолесцентите кои би ја прочитале.

Сепак, жалителот цврсто тврдеше дека барањата на „заштитата на моралите“ или ако се користи фразата на актите од 1959/1964 година, на војната против публикации за кои има веројатност „да расипат и заведат“ беа само изговор во неговиот случај. Тој тврдеше дека вистината за предметот беше дека бил направен обид да се замолчи еден ситен издавач чија политичка наклонетост наиде на неодобрување од еден дел од јавното мислење. Судскиот процес започна, рече тој, во атмосфера со мал недостиг на „хистерија“, предизвикана и одржувана од ултра конзервативни елементи. Акцентот во пресудата од 29 октомври 1971 година на анти-авторитативните аспекти на книгата „Школската книга“ („the Schoolbook“) (став 31 погоре), според жалителот покажаа што точно се крие позади случајот.

Информациите дадени од г. Хендисајд всушност покажуваат дека писмата од членови на јавноста, написите во весниците и мерките од членовите на Парламентот не беа без никакво влијание врз одлуката да се заплени „Школската книга“ („the Schoolbook“) и да се покренат кривични постапки против нејзиниот издавач. Сепак, владата привлече внимание кон фактот дека таквите иницијативи може во голема мера да се објаснат не од некоја мрачна завера туку единствено од реалното чувство на граѓаните верни на традиционалните морални вредности кога, кон крајот на март 1971 година во одредени весници прочитале извадоци од книгата која требаше да се објави на 1 април. Владата исто така нагласи дека постапките завршија неколку месеци откако „кампањата“ била објавена од страна на жалителот и дека тој не тврдел дека продолжила во меѓувреме. Оттука, владата заклучи дека „кампањата“ на никој начин не му наштети на непристрасното разгледување во локален суд „Quarter Sessions“.

Судот, во поглед на анти-авторитативните аспекти на „Школската книга“ („the Schoolbook“) како такви, во пресудата од 29 октомври 1971 година не сметаше дека доаѓаат во судир со актите од 1959/1964 година. Тие аспекти биле земени предвид единствено доколку Апелациониот суд сметаше дека, со поткопувањето на смекнатото влијание од родителите, учителите, црквите и младинските организации, тие ја влошуваа тенденцијата „да расипе и заведе“ која според неговото мислење резултираа од други делови од делото. Треба да се додаде дека ревидираното издание беше дозволено да се пушти во слободна продажба од страна на британските власти и покрај фактот дека анти-авторитативните делови повторно се појавија во делото целосно и еднакво, во некои случаи со појака терминологија (став 35 погоре). Како што забележа владата ова беше тешко за ускладување со теоријата за политичка завера.

Судот тврди дека основната цел на пресудата од 29 октомври 1971 година, применувајќи ги актите од 1959/1964 година беше да се заштитат моралите на младите, што е легитимна цел во смисла на член 10 став 2 (чл. 10-2). Последователно, заплениите кои се спроведоа на 31 март и 1 април 1971 година, кои му претходеа на исходот на судските постапки кои требаше да започнат исто така ја имаа оваа цел.

53. Останува да се испита „неопходноста“ на мерките по кои се води расправа, започнувајќи со споменатите заплени.

Ако жалителот е во право, нивната цел треба да биде највеќе еден или два примероци на книгата да се искористат како доказен материјал во кривичните постапки. Судот не го дели овој став бидејќи полицијата имаше добри причини да проба да посегне по сите материјали како привремени мерки на заштита на младите од закана за моралот за чие постоење требаше да одлучи првостепениот суд. Законодавството на многу земји потписнички на Конвенцијата предвидува заплена аналогна на онаа предвидена со оддел 3 на англиските акти од 1959/1964 година.

54. Серија аргументи беа поднесени од жалителот и од малцинството на Комисијата во поглед на „неопходноста“ на казната и заплена за кои станува збор.

Најпрвин тие привлекуваат внимание на фактот дека оригиналното издание на книгата не беше предмет на судско гонење во Северна Ирска, островот Ман и Каналските острови и немаше како последица казнена пресуда во Шкотска и

ХЕНДИСАЈД против ОБЕДИНЕТОТО КРАЛСТВО ПРЕСУДА

дека дури и во Шкотска и Велс, илјадници примероци циркулираа без пречка и покрај пресудата од 29 октомври 1971 година.

Судот се присетува дека во оддел 5 (3) на актите од 1959/1964 година се предвидува дека нема да ја опфатат Шкотска или Северна Ирска (став 25, на крај погоре). Пред се, не смее да се заборава дека Конвенцијата, како што е прикажано особено со член 60 на истата (чл. 60), никогаш не обврзува различни органи на земјите-потписнички на Конвенцијата да ги ограничат правата и слободите кои ги гарантира истата. Особено, во никој случај член 10, став 2 (чл. 10-2), не ги присилува да наметнат „рестрикции“ ниту „казни“ во полето на слобода на изразување; на никој начин не ги спречува да ги искористат средствата што им ги обезбедува (спореди: зборовите „може да подлежи“). Надлежните органи на Северна Ирска, Островот Ман и Каналските острови можно е, во поглед на локалните услови да имале можни причини за да не преземат мерки против книгата и нејзиниот издавач како што шкотскиот јавен обвинител имал што не го повикал г. Хендисајд да се појави лично во Единбург по отфрлањето на жалбата во согласност со Шкотското право против „Стејџ ван“ („Stage 1“) за ревидираното издание (став 19 погоре). Нивниот неуспех да дејствуваат – за што судот не треба да се распитува и што не спречи мерките преземени во Англија да доведат до ревизија на книгата - не докажува дека пресудата од 29 октомври 1971 година не е одговор на вистинска нужда имајќи ја предвид маргината на дискреција на националните органи.

Овие забелешки исто така важат, мутатис мутандис, за циркулацијата со многу примероци на книгата во Англија и Велс.

55. Жалителот и малцинството во Комисијата исто така нагласија дека ревидираното издание, според нив, иако малку поразлично од првото, не беше предмет на судско гонење во Англија и Велс.

Владата ги теретеше за минимизирање на степенот на промените направени на првичниот текст на книгата: Иако промените беа направени во периодот меѓу казнената пресуда на првостепениот суд на 1 јули 1971 година и пресудата на апелациониот суд од 29 октомври 1971 година, беше наведено дека се однесуваат на главните делови цитирани од локален суд „Quarter Sessions“ кои многу јасно покажувале тенденција „да расипат и заведат“. Владата тврдеше дека Директорот на Јавното обвинителство мора да го имал ставот дека промените го спречиле повторно да се повика на актите од 1959/1964 година.

Според ставот на судот, отсуството на судски постапки против ревидираното издание, кое во доволна мера се разликуваше од оригиналното издание во однос на предметните точки (ставови 22-23 и 35 погоре) повеќе навестува дека надлежните органи сакале да се ограничат на она што е строго неопходно, став кој е во согласност со член 10 (чл. 10) на Конвенцијата.

56. Третманот доделен на книгата и нејзиниот издавач во 1971 година, според жалителот и малцинството во Комисијата, беше уште помалку „неопходен“ затоа што безброј публикации за тешка порнографија и без никакви интелектуални ниту уметнички вредности наводно профитираат со огромен степен на толеранција во Обединетото Кралство. Тие се изложени на погледите на случајните минувачи и особено од погледите на младите луѓе и се вели дека главно уживаат во целосна неказнетост, ретките кривични гонења покренати против нив се покажаа во повеќето случаи безуспешни заради големиот

либерализам кој го покажале поротите. Истото се тврдеше дека важи и за еротските продавници (sex shops) и многу јавни претстави.

Владата возврати на ова со забелешката, поткрепена со цифри дека Директорот на Јавното обвинителство не седи со скрстени раце ниту пак полицијата, и покрај оскудните човечки ресурси во единицата со специјализација во ова поле. Дополнително, тие тврдат дека, дополнително на постапките, често беа спроведени заплени во согласност со постапката „одрекување од одговорност/предупредување“ („disclaimer/caution procedure“) (став 26 погоре).

Во основа не е работа на судот да споредува различни донесени одлуки, дури и во очигледно слични околности преку судско гонење на органите и судовите; и мора исто како обвинетата влада да ја почитува независноста на судовите. Дополнително и пред се, судот не се соочува со сосема аналогни ситуации: Како што истакна владата, документите од досието не покажуваат дека предметните публикации и забавни списанија како целна публика ги имаат децата и адолесцентите како книгата „Школската книга“ („the Schoolbook“) кои имаат непосреден пристап до истата (став 52 погоре).

57. Жалителот и малцинството во Комисијата ставија акцент на понатамошниот став дека, дополнително на оригиналното данско издание, преводи на книгата се појавија и беа ставени во слободна продажба во повеќето од земјите-членки на Советот на Европа.

Повторно, националната маргина на дискреција и незадолжителната природа на „рестрикциите“ и „казните“ посочени во член 10 став 2 (чл. 10-2) го спречуваат судот да го прифати аргументот. Земјите потписнички на Конвенцијата ги оформија своите пристапи во поглед на ситуацијата на нивните територии; тие, меѓу другото ги зеле предвид на различните гледишта кои преовладуваат во однос на барањата за заштита на моралите во демократското општество. Фактот што поголемиот дел од нив ја дозволуваат дистрибуцијата на книгата, не значи дека спротивната одлука на локалниот суд „Inner London Quarter Sessions“ претставува прекршување на член 10 (чл. 10). Покрај ова, некои од изданијата објавени надвор од Обединетото Кралство не ги вклучуваат деловите или во најмала рака, не сите делови, цитирани во пресудата од 29 октомври 1971 година како ударни примери на тенденција „да расипе и заведе“.

58. Конечно, на сослушувањето на 5 јуни 1976 година, делегатот кој го образложуваше мислењето на малцинството на Комисијата тврдеше дека во секој случај, тужената земја немала потреба да презема драконски мерки како на пример покренувањето на кривична постапка која довела до казнена пресуда на г. Хендисајд и заплена и последователно уништување на книгата. Беше кажано дека Обединетото Кралство го прекршило начелото на пропорционалност, својствено за придавката „неопходни мерки“, но не се ограничило само на барање до жалителот да ја пречисти книгата или на рестрикции на нејзината продажба и реклама.

Во поглед на првото решение, Владата тврдеше дека жалителот никогаш немало да се согласи да ја измени книгата „Школската книга“ („the Schoolbook“) доколку му се наложило или се побарало од него да го направи тоа пред 1 април 1971 година: нели тој остро ја оспоруваше „безобразноста“ на делото? Судот од своја страна се ограничува себеси на заклучокот дека член 10 (чл. 10) на

Конвенцијата со сигурност не ги обврзува земјите потписнички на Конвенцијата да воведат таква претходна цензура.

Владата не укажала дали второто решение е изводливо во согласност со англиското право. Ниту пак делува дека би било соодветно за овој случај. Едвај би имало каква било смисла да се ограничи продажбата единствено на возрасни а се работи за книга која пред се е наменета за младите; затоа што „Школската книга“ („the Schoolbook“) би ја изгубила суштината на она што жалителот сметал дека е нејзината причина за постоење (raison d'être). Дополнително, тој не обрна внимание на ова прашање.

59. За силината на податоците изнесени пред него, Судот го донесува заклучокот дека не е утврден никаков прекршок на барањата на член 10 (чл. 10) при околностите на предметниот случај.

II. ЗА НАВОДНОТО ПРЕКРШУВАЊЕ НА ЧЛЕН 1 НА ПРОТОКОЛ бр. 1 (П1-1)

60. На второ место, жалителот тврди дека има прекршување на член 1 на Протокол бр. 1 (П1-1) во кој се предвидува:

„Секое физичко или правно лице има право на мирно уживање на својата сопственост Никој не се лишува од својата сопственост освен ако тоа е за јавен интерес и е предмет на условите предвидени со закон и со општите начела на меѓународното право.

Сепак, претходните одредби, на никој начин не го нарушуваат правото на земјата да ги спроведува тие закони доколку смета дека е неопходно да се контролира употребата на сопственоста во согласност со општиот интерес или да се гарантира плаќањето на даноците или другите придонеси или казни.“

61. Жалбата се однесува на две одделни мерки, имено, заплената на 31 март и 1 април 1971 година на матрицата и стотици примероци на книгата од една страна и нивното заплenuвање и последователното уништување по пресудата од 29 октомври 1971 година, од друга страна. И двете мерки го попречуваа правото на г. Хендисајд „на мирно уживање во неговата сопственост“. Владата не го оспори ова но, во согласност со мнозинството во Комисијата, тврдеше дека оправдување на мерките треба да се најде во исклучоците додадени со член 1 на Протоколот (P1-1) кон начелото изнесено во првата реченица.

62. Заплената во поглед на која се поднесува жалба беше привремена. Немаше друга цел освен да го спречи жалителот, за одреден период да ужива и да ги користи неговите сопствености како што сака на кои што и остана сопственик и кои ќе ги добиеше назад доколку судската постапка покрената против него резултираше со ослободителна пресуда.

При овие околности, Судот смета дека втората реченица на првиот став на член 1 (P1-1) не е од голема важност за овој случај. Несомнено, изразот „лишен од својата сопственост“, во англискиот текст може да наведе некој да помисли на нешто друго, но структурата на член 1 (П1-1) покажува дека таа реченица, која потекнува белгиска измена изготвена на француски јазик, (Collected Edition of the "travaux préparatoires", document H (61) 4, страни. 1083, 1084, 1086, 1090,

1099, 1105, 1110-1111 и 1113-1114), важи единствено за некој кој „е лишен од сопственост“ („privé de sa propriété“).

Од друга страна, заплената навистина се однесуваше на „Користење на сопственост“ и затоа спаѓа во опсегот на вториот став. Спротивно на член 10 став 2 (чл. 10-2) на Конвенцијата, овој став ги поставува државите потписнички на Конвенцијата како единствени судии на „неопходноста“ за мешање. Последователно, судот мора да се ограничи себеси на надзор на законитоста и на целта на предметното ограничување. Тој смета дека оспорената мерка била одредена во согласност со оддел 3 на Актите од 1959/1964 година и по постапки кои не биле спорни во согласност со законот. Повторно, целта на заплената била „заштитата на моралите“ како што е сфатена од надлежните британски власти при примена на нивните овластувања за дискреција (став 52 погоре). Концептот на „заштита на моралите“ користен во член 10, став 2 (чл. 10-2) на Конвенцијата, е опфатен во многу пошироката смисла на „општ интерес“ во смисла на вториот став на член 1 на Протокол (P1-1).

По оваа точка, Судот аргументот на Владата и мислењето на мнозинството на Комисијата.

63. Конфискацијата и уништувањето на „Школската книга“ („the Schoolbook“), од друга страна, перманентно го лишил жалителот од поседување на одредени сопствености. Сепак, овие мерки биле одобрени со вториот став на член 1 Протокол бр. 1 (P1-1), толкуван во поглед на начелото на правото, својствено за земјите кои се потписнички на конвенцијата, каде што, предметите чија употреба е законски оценета како нелегална и опасна во општиот интерес се запленети со цел нивно уништување.

III. ЗА НАВОДНОТО ПРЕКРШУВАЊЕ НА ЧЛЕН 18 (чл. 18) НА КОНВЕНЦИЈАТА

64. Г. Хендисајд смета дека, спротивно на член 18 (чл. 18), бил предмет на „рестрикции“ кои следат „цел“ која не е спомената ниту во член 10 (чл. 10) на Конвенцијата ниту во член 1 на Протокол бр. 1 (П1-1).

Оваа жалба не трпи испитување бидејќи судот веќе заклучил дека наведените рестрикции се однесувале на цели кои се законски во согласност со овие два последно споменати членови (чл. 10, П1-1) (ставови 52, 62 и 63 погоре).

IV. ЗА НАВОДНОТО ПРЕКРШУВАЊЕ НА ЧЛЕН 14 (чл. 14) НА КОНВЕНЦИЈАТА

65. Во раните фази на постапките покренати пред Комисијата од страна на жалителот, тој тврдеше дека е жртва на кршење на член 14 (чл. 14) на Конвенцијата во кој се предвидува:

„Уживањето на правата и слободите утврдени во оваа Конвенција се гарантираат без дискриминација врз која било основа како на пример врз основа на пол, раса, боја, јазик, религија, врз основа на политичко или друго мислење, национално или социјално потекло, поврзување со национално малцинство, сопственост, раѓање или друг статус.“

ХЕНДИСАЈД против ОБЕДИНЕТОТО КРАЛСТВО ПРЕСУДА

66. На 4 април 1974 година Комисијата ја одби тужбата по оваа точка како јасно неоснована. Сепак, судот имал став дека исто така треба да го има предвид член 14, земен заедно со член 10 (чл. 14+10) на Конвенцијата и член 1 на Протокол бр. 1 (чл. 14+П1-1) (став 41 погоре): некои од жалбите на г. Хендисајд, направени после но и пред одлуката од 4 април 1974 година у без јасно повикување кон член 14 (чл. 14), го покренуваат прашањето на произволна разлика во третманот.

Сепак, податоците изнесени пред судот не покажуваат дека бил предмет на дискриминација при уживање на неговата слобода на изразување и неговите права на сопственост. Особено, тие не откриваат дека тој бил гонет врз основа на неговата политичка наклонетост (став 52 погоре). Ниту делува дека порнографските публикации и забавни списанија за кои тврдел дека профитираат со голем степен во Обединетото Кралство беа во иста мера насочени кон децата и адолесцентите како и „Школската книга“ („the Schoolbook“) кои имаат брз пристап до истите (став 56 погоре). На крај, документите во досието не откриваат дека мерките преземени против жалителот и книгата се оддалечуваат од други одлуки, донесени во слични случаи, до степен да претставуваат порекнување на правдата или јасна злоупотреба (пресуда во случајот на Енгел и други од 8 јуни 1976 година, Серија А бр. 22, стр. 42, став 103).

V. ЗА ПРИМЕНАТА НА ЧЛЕН 50 (чл. 50) НА КОНВЕНЦИЈАТА

67. Со оглед на тоа што не е утврдено кршење на Протокол бр. 1 (П1) или на Конвенцијата, судот заклучува дека прашањето за примена на член 50 (чл. 50) не се покренува во овој случај.

ОД ОВИЕ ПРИЧИНИ, СУДОТ

1. Одлучува со тринаесет гласа на еден дека немало прекршување на член 10 (чл. 10) на Конвенцијата;
2. Едногласно смета дека не ма кршење ниту на член 1 на Протокол бр. 1 (П1-1) ниту на членови 14 и 18 (чл. 14-, чл. 18) на Конвенцијата.

Изготвено на француски и англиски јазик, од кои францускиот текст е изворен, во зградата на Европскиот суд за човекови права, Стразбур, на седми декември, илјада деветстотини седумдесет и шеста година.

Џорџо БАЛАДОРЕ ПАЛИЕРИ

Марк-Андре Ајсен (Marc-André EISSEN)

Судиите Мозлер и Зекија ги додадоа нивните одделни мислење кон тековната пресуда, во согласност со член 51 став 2 (чл. 51) на Конвенцијата и Правило 50 став 2 на Правилата на Судот.

Ц. Б.П.
М.-А.А.

(превод)

1. Јас не го делаам расудувањето на судот единствено по една точка. Сепак, тој е многу категоричен по прашањето дали имало прекршување во овој случај или не што мојот став во поглед на овој детаљ ме присили да гласам против став 1 на оперативните одредби на пресудата. Јас не сум убеден дека мерките преземени од британските власти, вклучително пресудата на локалниот суд „Inner London Quarter Sessions“, биле „неопходни“, во смисла на член 10 став 2 (чл. 10-2), за постигнување на нивната цел, имено заштитата на моралите. Став 2 на овој член 10 (чл. 10-2) им овозможува на земјите да го стават сечие право на слобода на изразување на рестрикции и казни само доколку тие мерки се неопходни, во едно демократско општество, за одредени цели за кои се смета дека се законски исклучоци на правото гарантирано со став 1 (чл. 10-1). Во овие цели спаѓа заштитата на моралите на која се потпира владата. При отсуство на еден од овие фактори кои кога ќе се јават во комбинација, ја овластуваат државата да го искористат исклучокот на правото на изразување, став 2 (чл. 10-2) не важи и правото на поединецот мора да се почитува без никакво мешање. Сепак, моето толкување на зборот „неопходно“ и мојата концепција на неговата примена за оспорените мерки, делумно не се совпаѓаат со мислењето на судот. На тој начин тие придонесоа за мојот глас против иако сосема ги одобрувам другите причини содржани во пресудата и, меѓу другото, мислењата изразени по одредени прашања на принцип во поглед на опфатот на Конвенцијата во однос на домашните правни системи на земјите и дефинирањето на одредени елементи на загарантираните права и дозволените исклучоци.

За да нема двоумење за моето согласување со мислењето на судот се доколку ја следи и развива многу попрецизно постојната судска пракса или донесува нови и добро дефинирани ставови, би сакал да нагласам дека особено ги прифаќам цитатите за независноста на судот при карактеризацијата на фактите (став 41), во поглед на соодветните овластувања на судот и на националните органи (проблем со „маргината на дискреција“ - спореди, меѓу другото, став 50) и за испитување на мерките наменети за заштита на моралите во демократско општество (спореди, меѓу другото, став 48).

2. На овој начин, мерките кои се преземени против жалителот имале законска основа. Тие биле преземени во согласност со законодавството кое не може да се критикува во согласност со член 10 став 2 (чл. 10-2). Никој не ја спори нивната усогласеност со ова законодавство. Тие биле „пропишани со закон“ во смисла на оваа конвенција.

Сепак, надзорот на судот не смее да сопре тука. Бидејќи критериумите во член 10, став 2 (чл. 10-2) претставуваат автономни концепти (спореди, неодамна, мутатис мутандис, пресудата во случајот на Енгел и други од 8 јуни 1976 година, Серија А, бр. 22, стр. 34, став 81), судот мора да испита и дали било „неопходно“, за домашните органи, да посегнат по мерките кои ги примениле за да ја постигнат целта и дали ја преминале националната маргина на дискреција со последователно кршење на општиот стандард загарантиран со автономен концепт.

„Неопходно“ не е исто како со „незаменливо“ (став 48 на пресудата). Ваквата дефиниција би била премногу тесна и не би одговарала на користењето на овој збор во домашното право. Од друга страна, не постои сомневање дека мерката мора да биде соодветна за постигнување на целта. Сепак, една мерка не смее да се смета за несоодветна, или дека не е „неопходна“ само затоа што се покажала како залудна затоа што не придонела кон постигнување на целта. Одредена мерка за која постои веројатност дека ќе има ефект во нормални услови не смее да се лиши од нејзината правна основа по недостигнување на успехот кој можела да го има при поповолни услови.

Поголемиот дел на првото издание на книгата било во продажба без никакви пречки. Мерките преземени од страна на надлежните органи и потврдени од локалниот суд „Inner London Quarter Sessions“ единствено ја спречиле дистрибуцијата на отприлика помалку од 10 проценти од книгата. Остатокот, односно околу 90 проценти, стигнал до јавноста вклучително и веројатно во голема мера, до адолесцентите кои требало да се заштитат (спореди обраќање на г. Торнбери на рочиштето на 7 јуни 1976 година). На тој начин, мерките во поглед на жалителот имале толку мал успех што мора да се сметаат за неефектни во поглед на следената цел. Всушност, младите луѓе не биле заштитени од влијанието на книгата опишана од органите (кои постапувале во рамки на нивната законска маргина на дискреција) дека има тенденција „да ги расипе и заведе“.

Неефективноста на мерките на никој начин не спречува истите да се сметаат за соодветни доколку неефективноста била од причини кои се надвор од влијанието и контролата на властите. Сепак, ова не било случај. Секако, не може да се претпостави дека мерките не биле преземени со добра волја и со вистинска намера да се спречи слободната трговија со книгата. Пред се, внимателно оправданата пресуда на локалниот суд „Inner London Quarter Sessions“ ја исклучува оваа претпоставка. И покрај тоа, од објективна гледна точка, мерките реално покренати против жалителот против циркулација на книгата никогаш немало да ја постигнат нивната цел без да бидат придружени од други мерки против останатите 90 проценти од изданието. Сепак, ништо од досието на случајот, особено обраќањата на лицата кои се јавиле пред суд, не покажува дека биле преземени мерки од овој вид.

Во согласност со член 10 став 2 (чл. 10-2), на мерките на властите во поглед на одредени аспекти и нивниот недостиг на мерки во однос на други аспекти мора да се гледа во целост. Целта, законска во согласност со член 10 став 2 (чл. 10-2), на ограничување на слобода на изразување со цел заштита на моралите на младите насочена против „Малата црвена школска книга“ („The Little Red Schoolbook“) е една и неразделива. Резултатот од мерките на властите како и на нивното недејствување мора да ѝ се придаде на Велика Британија. Велика Британија е одговорна за примена на мерките кои не биле соодветни во поглед на целта која се гонела бидејќи опфаќале само мал дел од предметот на гонење не земајќи ги притоа другите предвид.

Следствено, мерките избрани од органите според нивната природа биле несоодветни.

Дополнително мора да се разгледаат некои пропратни факти.

Го тргам настрана фактот, очигледно нерасправан меѓу земјата, Комисијата и жалителот дека публикации кои се далеку „побезобразни“ од „Малата црвена

школска книга“ („The Little Red Schoolbook“) се директно достапни за сите во Обединетото Кралство. Под претпоставка дека ова е точно, не претставува пречка за властите да посегнат по мерки на забрана против книга наменета пред се за ученици.

Од друга страна, разновидноста на пристапите донесени во различни региони на Обединетото Кралство (став 19 на пресудата) покренува сомнежи за неопходноста на мерките преземени во Лондон. Несомнено, Конвенцијата не ги присилува земјите потписнички на Конвенцијата да носат еднакви закони за целата територија под нивна надлежност. Сепак, не ги обврзува да дејствуваат на начин на кој нивото на заштита загарантирано со Конвенцијата се одржува низ цела таа територија. Во овој случај, тешко е да се сфати зошто мерката која не се сметала за неопходна надвор од Англија и Велс се оценила како таква во Лондон.

Останува прашањето дали примената на оспоруваните мерки кои биле несоодветни од објективна гледна точка, спаѓале во маргината оставена на домашните институции да изберат меѓу различни мерки кои имаат законска цел и да ја проценат нивната потенцијална ефикасност. Според мојот став, одговорот мора да биде негативен, заради јасниот недостиг од сразмерност меѓу оној дел на примероците на книгата кои биле предмет на наведените мерки и оној дел чија продажба не била спречена. Несомнено, резултатот на преземената мерка бил казната изречена за г. Хендисајд во согласност со законот, но овој резултат, сам по себе не ги оправдува мерките кои не се покажале дека имаат капацитет да ги заштитат младите од последиците од читање на книгата.

3. Мора да следи дека мерката за која била поднесена жалба не била „неопходна“, во смисла на член 10 став 2 (чл. 10-2), во поглед на следената цел. Ваква мерка не е опфатена со исклучоците на кои може да биде подлежена слободата на изразување, дури и ако целта е сосема легитимна и ако карактеризацијата на она што е морално во едно демократско општество останала во рамките на маргината на дискреција на земјата.

Правото опфатено во член 10, став 1 (чл. 10-1) е од таква вредност за секое демократско општество што критериумот на неопходност кој, кога ќе се комбинира со други критериуми, оправдува исклучок на начелото, мора да се испита од секој аспект имплициран од околностите.

Само од оваа причина јас за жал гласав против став 1 на оперативните одредби. Што се однесува до став 2, во поглед на член 1, Протокол бр. 1 (П1-1) и двата други членови, јас му се приклучив повторно на малцинството како што бев обврзан со претходната одлука по член 10 (чл. 10) и врз оваа основа бев сосема способен да ги прифатам причините на судот.

Судот, при донесување на заклучокот дека член 1 на Протокол бр. 1 (П1-1) не бил прекршен со заплена и уништување на матрицата на книгата и на примероците на „Малата црвена школска книга“ („Little Red Schoolbook“), во став 63 го изјави следното:

"63. Конфискацијата и уништувањето на „Школската книга“ („the Schoolbook“), од друга страна, перманентно го лишил жалителот од поседување на одредени сопствености. Сепак, овие мерки биле одобрени со вториот став на член 1 Протокол бр. 1 (P1-1), толкуван во поглед на начелото на правото, својствено за земјите кои се потписнички на Конвенцијата, каде што, предметите чија употреба е законски оценета како нелегална и опасна во општиот интерес се заплени со цел нивно уништување.

земајќи ја предвид законитоста на заплена на матрицата на книгата и на стотиците примероци на „Школската книга“ („Schoolbook“), што се случи на 31 март и на 1 април 1971 година, признавам дека вториот став на член 1 на Протокол бр. 1 (П1-1) е релевантен. Во посочениот став (П1-1) се зборува за правото на државата, да го контролира користењето на сопственоста доколку тоа е неопходно за општиот интерес. Го обработува правото на една земја, под услов да се запазени барањата на истото, да се меша во сопственичките права на сопственикот кој има слобода да го користи својот имот на саканиот начин се доколку таквото користење не е противзаконско.

Предметната заплена била направена во согласност со налог издаден од судија во согласност со оддел 3 на „Актите за публикации со неморална содржина 1959/1964 година“. Предметот на заплена може да има за цел да се спречи правењето или ширењето на престап поврзан со заштитата на моралите; исто така, може да биде за да осигури предмет за негово претставување пред судот како доказан материјал или дури како „corpus delicti“. Ваков предмет може да ја сочинува суштината на судското гонење и затоа нема ништо лошо во заплена од овластено лице.

Англискиот суд, на 1 јули 1971 година, применувајќи ја релевантната одредба на гореспоменатите акти, по завршување на судењето, побара налог за заплена на матрицата на книгата и книгите веќе заплени. Налогот беше потврден од апелационен суд на 29 октомври 1971 година и книгите и предметите веќе заплени беа уништени.

При потврдување на законитоста на налогот за заплена и уништувањето на засегнатите предмети, според мене, првиот став на член 1 на Протокол бр. 1 (П1-1) попрецизно се вклопува отколку кој било друг став на Протоколот. Првиот став се однесува на лишување од сопственост. Со сигурност, заплена и уништувањето на предмет во нечија сопственост резултираат со лишување од сопственоста на тој сопственик. Стигнувајќи до другите барања предвидени за законитоста на таквото лишување; актите за овластување на заплена и уништување несомнено не се во согласност со релевантните одредби на оваа конвенција. Заштитата на моралите несомнено е од јавен интерес и условите утврдени во гореспоменатите акти за наложување на заплена и уништување се запазени.

Затоа, јас сметам дека е посоодветно да се заснова законитоста на налогот за заплена и уништувањето во поглед на кои е поднесена жалба, на првиот став на член 1 на Протокол бр. 1 (П1-1). Задоволен сум, во моето толкување да се ограничам на формулацијата на текстот во првиот став и да го придоодам обичното значење на зборовите употребени во истиот.